

גליון  
באר  
הבדשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של  
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

תצוה

מכון  
באר  
האמונה

# גליון באר הפרשה

להערות והארות,  
וכן לכל עניין אחר  
ניתן לפנות:  
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:  
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

## הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה  
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל  
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings  
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá  
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha  
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah  
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы  
info@kolodetztory.com



מכון **ארה"ב:**  
Mechon Beer Emunah  
1630 50th St, Brooklyn NY 11204  
718.484.8136

**בארה"ק:**  
מכון באר האמונה  
רח' דובב מישרים 4/2  
עיה"ק ירושלים תובב"א  
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה  
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

# תוכן הענינים

## פרשת תצוה

- ב ..... מזונותיו של אדם קצובין - שטות היא להתייגע לריק
- ד ..... שמן זית זך כתית - הכתית מביא את השמן והאור
- ו ..... צעקת הדל תקשיב ותושיע - הקב"ה שומע תפילת הנכנעים לפניו
- ו ..... והייתי להם לאלוקים - לעת נעילת ימי השובבי"ם ת"ת
- י ..... כתית למאור - שברון הלב רק לצורך עליה להאיר הנשמה
- יב ..... ונשמע קולו - שמירת הדיבור והזהירות מלה"ר ורכילות
- יד ..... ואתה תדבר - להעריף דברי חיזוק ותשבחות
- טז ..... אשר על העדות - ע"י עסק התורה יינצל מן הייסורין

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

## פרשת תצוה

מוזנותיו של אדם קצובין - שטות היא להתייגע לריק  
**בפרשתן** (כו ב), 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, וברש"י, 'כתית למאור ולא כתית למנחות' (מנחות פו.). וביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ ד"ה כתית) דהנה אמרו בגמ' (מגילה ו:): 'ואמר ר' יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן, הני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא הוא מן שמיא', והיינו שמציאת והשגת

התורה והיראה תלויה ביגיעתו ועבודתו של האדם, משא"כ בעסק הפרנסה אין ה'מציאה' תלויה ועומדת ביגיעתו כלל וכלל, אלא הכל יבוא לידי מה שנקצב לו מן שמים" - המרבה לא העדיף והממעיט לא החסיר<sup>2</sup>. והנה, רבים מהפכים הדברים, כלומר, בעבור השגת פרנסתם יכתתו עצמם (מלשון כתית וכתיש), וישברו גופם ונפשם להביא טרף לביתם, גם יכתתו רגליהם מעיר לעיר וממקום למקום ביגיעה יתירה (יתר על גדרי ההשתדלות...). ואילו בנוגע להשגת תורה ויראת שמים

א. באמת אמרו, כי יש בזה 'סגולה' לפרנסה, שיאמין האיש כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, רמז נאה לזה אמרו בעניין אבני החושן שנאמרו בפרשתן (כח יז-כא), וכך איתא ב'רבינו בחיי' (כח ט), כי האבן ששמה 'יהלום' היא כנגד שבט זבולון, וז"ל, זבולון על יהלום וכו', והיא לבנה כולה על שם שהכסף לבן, והוא סימן לעשרו של זבולון שנאמר (בראשית מט יג) 'זבולון לחוף ימים ישכון', לכך ניתנה לזבולון והיא מצלחת בפרקמטיא, וסגולת האבן שמביאה שינה על האדם, עכ"ל. ונמצא שאבן היהלום מביאה עשירות ושינה, ובדרך צחות יש לומר, כי אכן דווקא על ידי שהאדם מרגיש כ'ישן' שאינו עושה מאומה, אלא מכיר שהשפעת הפרנסה היא רק מן השמים בלא שום שייכות למעשי ידיו אזי באה עליו העשירות (ובודאי אין הכוונה ל'שינה' ממש, כי כאמור מחובת האדם לעשות השתדלות, אלא שמרגיש כ'ישן'), אכן מי שנדמה לו שהוא 'ער' ועושה רבות בכוחו ועוצם ידו הרי העשירות מתרחקת ממנו ח'ו...  
 סיפר הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, לבארן ראטשילד היה 'מנהל' שניהל בחכמה ובתבונה את כל עסקיו, על פיו ישק כל דבר, ובזכותו גדלו עסקי הבארן למעלה למעלה. ואכן, הבארן שמו לאדון על ביתו, כי הבין שכל הברכה וריבוי הגדול של העסקים ורווחיהם הגדולים תלויים אך ורק בזכות כשרונות וכוחות המנהל הלזה. אך דא עקא שגם המנהל הבין את זה, ולאט לאט הכיר בזה יותר ויותר, עד שהפסיק להיות 'המכיר את מקומו' והחל לזלזל בכבודו של הבארן, וכמעט שנתן לבארן את ההרגשה שהוא הבוס, ואילו הבארן עובד אצלו. בתחילה שתק לו הבארן כי העדיף לשתוק על הכל, העיקר שהעסקים והביזנעס מתנהלים כראוי, אמנם אחר שהמנהל הגדיש את הסאה קרא לו הבארן והודיע לו על 'גט פיטורין' ממשרתו. המנהל שכבר הרגיש את עצמו כל כך ברום המעלה לא התרגש ולא הצטער, באמרו לעצמו, מי לא יקפוץ לקחת אותי כ'מנהל', אם לא הבארן הרי מנהלי עסקים אחרים ישישו לקבל אותי, כי ידוע בשער בת רבים גודל הצלחתי ומומחיותי בהנהלת ביזנעס וגריפת הון לבעה"ב שלי.

למעשה, ישב הלה בבית ימים וחדשים ולא נתקבל לעבודה בשום מקום, אף שכבר החל לפרסם עצמו שהוא פנוי לקבל עבודה חדשה, וכבר החלו להרגיש בביתו ב'חסרון כיס', ואחר בירור עמוק הבין שהכל הולכים לברר אודותיו אצל הבארן, והוא אשר מניא אותם מלקחתו, כשהוא מסביר להם על הנהגתו שלבסוף הוא 'משתלט' על עסקי הבעלים ומתנהג כבעלים וכו'. באחד הימים ערך האיש 'חשבון הנפש' עם אנשי ביתו, והלה אמרו לו, הנה הבארן ידוע כאיש טוב ומיטיב, אינו שונא אותך וכ"ש שאינו נוקם ונוטר, אלא שבבוא בעלי בתים אחרים לברר עליך הוא עונה כזאת, מאחר שהוא מרחם עליך בידעו שלבסוף גם הם יפטרו אותך, ועדיף לבריאות נפשך שמעיקרא לא תתקבל אצלם. על כן זאת עשה וחיה, פנה נא אל הבארן, ותראה לו כי הנך מתחרט חרטה אמיתית - חרטה דמעיקרא, עד שיכיר בך שמהיום והלאה לא תעשה כזאת, אלא תזכור בכל עת את מקומך האמיתי - תזכור שהנכסים של הבוס המה, ואתה רק בא לעסוק בהם תחת ידו, אז תראה שלא רק שהוא ימליץ טוב עליך, אלא

## באר הפרשה - פרשת הצה

ג

יסמכו על ה' העושה לי כל צרכי<sup>ג</sup>... ולזה כיוונו חז"ל לדברי תורה ויראת ה' (שהרי המנורה רומזת לתורה), ולא בדרשתם להדריבנו בדרך הישר, שתהא הבתית - בתית למנחות - בענייני פרנסה (הנשפעים מכח השולחן היגיעה שהאדם מייגע ומכתת עצמו רק למאור, כלומר והמנחות) בזה לא יתייגע ולא יכתת עצמו כ"ב, שהרי

הוא בעצמו יקבל אותך כ'בעל תשובה' בשתי ידיים, כי מי כמו הבארוך שמכיר באמת בכל מעלותיך וכשרונותיך הנדידים לעסוק במסחר כראוי... וכך הווה.

ולדין ייאמר, פעמים הרבה מרגיש האדם שלא הולך לו ברוח ובגשם, ומלבד זאת עוד כביכול משימים לו רגליים כביכול, כל אשר הוא רוצה לעשות עבור הצלחתו נתקל בכשלון נחרץ... לא תורה ולא תפילה לא קדושה ולא מידות טובות, לא פרנסה ולא נחת, לא שידוכים ולא ישועות, עצתו, שיערוך 'חשבון הנפש' עם עצמו, יבין וישכיל שהקב"ה אוהבו, אלא שפעמים והאדם שוקע ב'כוחי ועוצם ידי', שוכח שהכל מן השמים, ער בא'גדל'ט זיך צו גרויס (מחזיק מידי גדול מעצמו) מרגיש שכל ההצלחות 'שלו' המה, ומה הקב"ה שואל מעמו, רק שיבין שהכל סייעתא דשמיא, אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו - כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, וכשלונותיו כעת אינם מחמת ששונא אותו ח"ו וכיו"ב, רק בכדי שיכיר כי הכל משמים ניתן לאדם, ואם אכן ישוב אליו, יתוודה וידבר אל ה' בפה מלא, הנני מכיר באשמתי, זכור אזכור כי הכל ממך ושלך, מיד יקבל אותו קוב"ה בשתי ידיים, ויריק עליו רוב שפע טובה, והכל יבוא על מקומו בשלום.

ב. בפרשתו (כח כח), 'ולא יזח החושן מעל האפוד', וביאר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה), שהנה אמרו חז"ל (זבחים פח): שהחושן מכפר על עיוות הדין ואילו האפוד מכפר על ע"ז, ולכן אמרה תורה 'לא יזח החושן מעל האפוד' - להורות שב' עניינים אלו שורשם ממקור אחד, והוא חסרון באמונה. כי המאמין בא-ל חי שהוא קוצב את הפרנסה, וא"א לאדם להרוויח יותר מאשר נגזר עליו אפילו משהו, אדם כזה אינו נוטל משל חברו מאומה שלא כדין, ואף אינו מורה 'היתרים' שונים לעצמו, כי יודע אל נכון שלא יועיל לו כלום ומה לו לעשוק ולגזול, וזה שחטא ונטל משל רעהו סימן שחסר לו באמונה השלימה, והרי זה מעין כפירה ועבודה זרה, וזהו ולא יזח החושן מעל האפוד להורות ששניהם אחד.

ג. הרה"ק 'קדושת לוי' זי"ע עיכב פעם יהודי אחד בלכתו ברחובה של עיר, ופתח פיו בחכמה לעוררו בענייני מוסר ויראת שמים, הלה שמהיר לעסקיו אמר לרבי אבקשכם רבי קדוש, עזבוני כעת לנפשי כי ממחר אנכי לעסקי הרבים, אמר לו הרבי לא מחכמה שאלת על זאת, כי כל העסקים ורווחיהם הלא כתובים הם בספר מראש השנה, ולא תפסיד מאומה מהנקצב לך אף אם תתמהמה עמי, ואילו מה שמדבר אנכי עמך בענייני 'יראת שמים' הרי השגתם תלויה בידך, כי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:), ואם לא תעבוד להשיגם לא יהיה לך 'יראת שמים'. כדברים האלה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שש"ק ח"א אות תפ"א, הובא בליקוטי הרי"ם ערך פרנסה) כי יש שני דברים שהעולם טועה בהם ומהפך אותם, הא'. הוא עניין הפרנסה ש'מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה', והב'. הוא ענין היראה שהרי 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה' (דברים י יב) וכן אמרו 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'. והנה בענייני הפרנסה - אשר בידי שמים הוא, כל אחד רודף אחר פרנסתו, ותחת שישליך יהבו על ה' הנו מחשב עצות יומם ולילה - לעשות כך או כך וכו'. ובאמת טעות גמור הוא, כי הכל כבר מוכן ומזומן מראש מקדם, ואילו בענייני יראת שמים משליך הכל על ה', וסומך שה' יהא בעזרו, להטות לבבינו ליראה אותו, ואינם אלא טועים - יהפכו נא הדברים ויטיבו לעצמם.

על 'היפוך יוצרות' זה כבר רמז הרה"ק רבי הענין מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה ליקוטים אבות) בדברי המשנה (אבות ה) 'שלי שלך שלי עם הארץ', פירוש שהעם הארץ אומר על 'שלי' דהיינו יראת שמים שהיא שלו - שהרי עליו מוטל להשיגה (שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים) 'בוא ויאמר לבורא עולם - 'שליך' היא, הנני סומך עליך אבי שבשמים שבוודאי תעזרני ותסייעני להיות בכלל ה'יראים', ואילו ב'שליך' היינו בענייני גשמיות שהכל תלוי בידי שמים וכבר מזונותיו קצובין לו, אומר 'שלי' הוא, בידי הדבר, ולכן יעבוד מבוקר ועד ערב, יהפוך עולם ומלואו להשיג פרנסתו, ומדוע ייגע לריק ואינו סומך על ה' שהוא הממציא לו הפרנסה.

ד. הנה כתב רש"י (בפרשת תרומה, כה ה) על 'עצי שיטים - ומאין היו להם במדבר, פירש רבי תנחומא (תרומה ט), יעקב אבינו צפה ברוח הקדש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם, וציוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים'. ולכאורה יש להקשות, מדוע הוצרך יעקב לכל זה, והרי כשם שהוריד להם הקב"ה מן

## באר הפרשה - פרשת תצוה

לא תועיל לו יגיעתו ולא כלום להוסיף לעצמו מאומה יותר ממה שנקצב לו, ומה בצע שיטרח לחינם וללא תועלת. שמון זית זך כתית - הכתית מביא את השמן והאור בפרשתן (כו כ), 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך'. איתא מהגה"ק ה'חתן

סופר' זי"ע (בן בתו של החתם סופר) לפרש ע"ד המוסר, דרבו המתקשים ומתנסים במסכת יסורים, קושי והסתרה, כל חד וחד בדיליה, ובמר ליבם שואלים 'מה נשתנה', מדוע באתה אלי הרעה הגדולה הזאת, אמנם באמת, כל אותם יסורים לא נועדו אלא לזכך את האדם בעולם הזה בכדי שיקבל כל שכרו בעולם הבא, והקב"ה

מהשמים, ושמתך לא בלתה, כך היה יכול להביא להם עצי שיטים בדרך נס, אלא ללמדנו כי רק בענייני גשמיות יש לסמוך על הקב"ה שיספק כל צרכינו, אבל בענייני רוחניות עלינו להשתדל בעצמנו, להתייגע ולהמציאם.

בענין זה, נזכיר פרפרת נאה, אמרו חז"ל (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה'. והנה אמרה תורה (שמות יג יג) 'וכל פטר חמור תפדה בשה', ויש בו כדי לרמז, דכאשר נולד לאדם חמור והוא מתחיל לראות ברכה בעמלו - וולדות לחמוריו, הרי אפשר שיחשוב כי מעתה הנו מובטח שפרנסתו תבוא לו ברווח ובשופי, ומסוכן הוא שישכח שבכל עת הינו נצרך לחסדי ה' ורחמי שמים, לאידך גיסא, בענין חינוך הבנים, שהקב"ה ציוונו לחנכם לתורה וירא"ש, כדכתיב (דברים ו ז) 'ושננתם לבניך' ונאמר (משלי כב ו) 'חנוך לנער עפ"י דרכו', בזה ימצאו רבים הסומכים ובוטחים על השי"ת שידריכם בדרך הישרה, וחושבים לעצמם, מדוע עלינו להשקיע כל כך הרבה בחינוכם.

לכן אמרה תורה בענין פרנסתו וקנייני עולם 'וכל פטר חמור תפדה בשה', תיבת בשה עולה בראשי תיבות ה'כל בידי שמים, שיזכור שכל פרנסתו היא אך ורק מאת ה'. לאידך במצות פדיון הבן אמרו (במדבר יח טז) 'ופדויו מבן חודש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים', חמש ר"ת ח'וץ מ'יראת ש'מים, לרמז שבחינוך הצאצאים יש להשקיע השקעה מרובה, לחנכם ולהדריכם ללכת בדרך האמת, ולא לסמוך על ה' מבלי עשות בעצמו את חלקו.

כנגד שני דברים אלו אמרו (ביצה טו): 'הרוצה שיתקיימו נכסיו (ל' רבים, היינו הן הרוחניים והן הגשמיים) יטע בהן אדר', שבו אמרו 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', 'בשמחה' ר"ת ה'כל בידי ש'מים ח'וץ מ'יראת שמים, וממילא יתקיימו שניהם. ה. כבר הבאנו שאבן יהלום שבחושן היא כנגד שבט זבולון, וכתב הרה"ק מאיזביצא זי"ע (מי השילוח תצוה) לבאר שייכות אבן זו דייקא לזבולון, וז"ל, 'יהלום הם אותיות י"ה הלום, כי הוא בוטח שהשי"ת אתו בכל העניינים שהוא, ואף שנראים שהם ענייני עוה"ז כדאיתא בגמ' (מגילה ו.) זבולון עסק בפרקמטיא, גם אז הוא דבוק בהשם יתברך, עכ"ל. כלומר, ש'יהלום' מורה על האמונה והידיעה כי השי"ת נמצא עמו בכל דבר שעושה, שהרי 'יהלום' הוא אותיות י-ה הלום, ו'יהלום' משמעו כאן (בראשית טז יג באונקלוס ובאבן עזרא), ומידה זו היתה מצויה אצל 'זבולון' אשר היה יוצא למסחרו ועוסק בפרקמטיא, בכל ענין וענין ובכל אתר ואתר שעסק בעסקיו ידע ידיעה אחת, הקב"ה נמצא עמי כאן.

וכבר נתבאר הענין בעומק נפלא ע"י חכם וצדיק אחד, בהקדמת דברי הרבינו בחיי, 'זבולון על יהלום והוא הנקרא פירל"א', והיינו 'פנינה' (פערל). מעתה יש להתבונן בדרך יצירתה של ה'פנינה', שכך הטביע הקב"ה בבריאת תבל ויושבי בה, ישנו בעל חי הנמצא במעמקי הים ושמו 'צדפה' הגדל בתוך מין בית (בנוי משני אבני 'צדפות' המוכרות מחופי הים) וכאשר נכנס לתוכו גרגר חול וכדומה והוא מאד מפריע לאותו בעל חי, מיד הוא מפריש 'נוזל' מגופו ובו הוא מכסה את גרגיר החול, ושוב הוא מוסיף לייצר נוזל כיו"ב, וחוזר ומכסה אותו בשכבה על גבי שכבה, אותו חומר מתקשה ונעשה כאבן וזהו ה'פנינה'. ולכשתבונן בדבר נמצא, כי אותו גרגיר חול ה'מפריע' הוא הוא הסיבה ליצירת הפנינה שהיא אבן טובה ויקרה, וכך הוא דרכה של אותו צדפה להפוך את ה'מניעות' ל'נעימות'... לעשות מאותו מפריע אבן חן נדירה בערכה. וכעניין הזה היתה עבודתו של זבולון, אשר לכאורה זימן לו הקב"ה 'מפריעים' ומניעות מעבוד את השי"ת, שאינו יכול לשבת באהלי תורה כמו יששכר אחיו, אלא 'לחוף ימים ישכון' ומפליג באניות למסחר, אך זבולון באמונתו הזכה והטהורה שה' עמו בכל מצב, ושהקב"ה הוא ששלח אותו לעסוק באותם עניינים, היפך והעלה אותם לעבודת השי"ת, עד שעשה מהם 'יהלום', כי אכן 'י-ה הלום', וגם בתוככי המסחר ה' נמצא כאן. בימי קדם נכנס פעם הגה"צ רי"מ שעכטער שליט"א לביהמ"ד בער"ש לקראת תפילת מנחה, והיה זה אחרי שהוצרך לעבוד עבודת הבית באופן שלא היה כל כך בנקל... ומצא את הגה"צ רבי שמואל שפירא זצ"ל אומר שיר השירים והיה ניכר כי הוא שרוי בדביקות עילאה ועצומה, לרגע נאלם הרי"מ, אך מיד התעשת ונענה ואמר, מרבי שמואל רצה הקב"ה שעתיים של השתפכות הנפש, ומיעקב מאיר רצה הקב"ה שעתיים לנקות בבית... כלומר, שכך או כך, אם עושה האדם מה שה' שואל מעמו, הרי שניהם שווים בדבקות ה'.

וכן 'מחני נא מספרך' (להלן לב לב, ונתקיים בו שאכן לא נזכר שמו בפרשתן) וכדומה תלאות רבות, אבל כל זה לא היה אלא לטובתו, כי מכל אלו נבנה להיות 'משה רבינו' אב לנביאים, וזכה מה שלא זכה ילוד אשה מעולם, להיות כמה פעמים מ' יום בשמים ולקבל התורה מפי הגבורה. וזה מוסר השכל לשאר בני אדם שלא יבעטו ביסורים וידעו כי זה הוא צורך השלימות<sup>11</sup>, לטוב להם בעתיד<sup>12</sup>.

וזוהו המכוון בפסוק - 'ואתה תצוה', קאי על תולדותיך ומאורעות חייך, הלא המה יורו ויצוו, וילמדו לבני ישראל, 'ויקחו אליך' שיקחו ממך מוסר, מי יקח את

מצפין ומצרף להם את הטוב הראוי להם בעוה"ז עבור הקרן שיהיה קיים להם לעוה"ב<sup>13</sup>. וראיה לדבר, ממש רבינו ע"ה אדון כל הנביאים, כי מי לנו גדול ממנו, ועם כל זאת היה מעונה ומדוכא ביסורים שונים כל ימיו, דמיום היוולדו עד בואו אל פרעה (לאחר שמונים שנה) נתנסה ביסורים שונים ומשונים, לא עברו ג' חדשים מלידתו וכבר הושלך היאורה, משם נלקח אחר כבוד (ל"ע) להתגדל על ברכי פרעה הרשע, ומשם הוצרך לברוח ולעזוב את בית אביו ואחיו בני ישראל למדין, וגם שם לא ישב בכבודו של עולם, כמו שנאמר 'כי גר הייתי בארץ נכריה', וגם כשכבר נתמנה להיות מנהיגן של ישראל אמר 'עוד מעט וסקלונני' (לעיל י"ד),

1. פעם הגיע 'בעל ייסורים' אל הרה"ק רבי מענדל מרימינוב זי"ע לבקש ברכתו כשהוא מרבה לגנוח ולהאנח, אמר לו הרה"ק, האנחות הללו לא יסייעו לך... אלא דע כי 'כתית למאור', כל ה'כתיתה' והייסורים שאתה עובר נועדו לזכך אותך עד שתהיה 'למאור', ע"כ קבל אותם באהבה ובזה 'טיפטר' מהם, כי בזה נחשב להם כמו שכבר עשו את שליחותם ותכליתם.

אמרו המושלים, מעשה בעבד שציווהו אדונו להעמיס על גבו משא כבד ולהעבירו למקום אחר, ואכן היטה שכמו לסבול, אך המשא הכביד עליו ביותר ונעצר במקומו והחל לייבב נוראות מרוב כאב, אמר לו חכם אחד, עמידתך כאן לא זו בלבד שאינה מסייעת לך אלא אדרבה היא מוסיפה כאב על כאב, שבכל רגע ורגע שאתה עומד - המשא עליך... אלא 'הרם' רגלך ותמהר ללכת למקום שאמרו לך, ותפרוק שם את המשא לחיים ולשלום... כיו"ב הוא גם בעניין הייסורים, תחת ש"עמוד' וימרר בככי ובכל רגע ורגע עדיין 'נושא' את הייסורים - מוטב שיקבל אותם באהבה ובכך יפטר מהם במהרה.

אמנם פשיטא ואין צריך לומר, כי בוודאי עליו להתפלל אל הקב"ה שיחוס וירחם עליו [ותפילה בעת צרה היא מצוות עשה מדאורייתא לדעת הרמב"ן], ו'שם' (בתפילה) האנחות עושות הרבה מאוד, ומי יכול לתאר מה גודל כוחו של אידישע קרעכץ (אנחה יהודית), אלא, הכוונה היא שלא בשעת התפילה, שאז יקבל את הדין באהבה. ז. ידוע שהגר"א אמר פעם לתלמידיו שכל מה שכתוב ב'ראשית חכמה' אודות הגהינום כולו אמת הכל מדויק - אין בו שום גוזמא אפילו בכחוט השערה, והנה אחד מתלמידיו קיבל את הדברים עדי עמקי נשמתו והחל להרגיש פחדים נוראים מפחד הגהינום עד שנחלה ל"ע, ומצבו החמיר מיום אל יום. בצר להם פנו כמה מהתלמידים וספרו לרבים על הנעשה אצל תלמיד זה, קרא לו הגר"א, וכה אמר לו, מה שאמרתי אינני חוזר בי כלל, דברי חז"ל אמת לאמיתה המה, אבל עליכם לדעת, כי כל משהו של צער ויסורים, קושי שעובר האדם בעולם הזה, חוסך ממנו הרבה הרבה מהגהנום בעולם העליון.

ח. בדרך צחות ייאמר, 'מעשה' באחד שנכנס לבית הכנסת בפנים נפולות וכולו אומר צער, שאלו אותו לצער זה מה עושה, ענה האיש, הנה זקוק אני להעביר 'כותל' ממקומו, ונזכרתי שזקנתי אמרה לי בילדותי ששתיית חלב מרובה מזינה את הגוף ונותנת בו כח הרבה, על כן שתתי כוסות חלב לרוב וניגשתי לדחוף את הקיר, ולא זו אפילו כמלא נימה... למחרת נכנס שוב לביהמ"ד אך 'פנים חדשות באו לכאן', כולו אומר ששון ושמחה, ניגשו אליו ידידיו ושאלוהו, נו, הצלחת להזיז את הכותל... עד שהינך מאושר כל כך, נענה להם, היום שתיתי כוס 'וודקה' ומשקרבותי עצמי לצד הכותל, לא מצאתיו כלל (מרוב שכרות)... לדידן ייאמר, איש איש וה'כותל' שלו... הבה 'נשתה' את האמונה עד שלא נראה את כותל הקשיים העומד לנגדנו... אלא נראה כי מאת ה' היתה זאת.

ט. הרה"ק מקאליב זי"ע היה מלומד מכאוב וייסורים ומכל מקום היה שרוי תמיד בשמחה, וכך היה אומר, על העבר אין שווה להצטער - שכבר חלף ועבר, כמו כן לגבי העתיד - אני מאמין באמונה שלימה שיהא לטובה, ולא נשאר אלא ההווה, נו, וכי שווה רגע אחד של צער להכניס את האדם ל'עצבות'...

## באר הפרשה - פרשת תצוה

כלומר, אף לנודל מדרגתו של משה הרגיש עצמו נמוך מכל אלו מוכי השחין, כי 'האיש משה עניו מאד מכל אדם אשר על פני האדמה'. ואעפ"כ לא נמנע מלהתפלל אל ה' מחמת הרגשת שפלותו, אלא אדרבה, כל אימת שהוצרכו לתפילתו היה מתחזק לעמוד בתפילה אל בוראו, עד שביקש אחר חטא העגל 'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת' (לכ לז). ולא רק בתפילה שהיא לצרכי רבים, אלא אף לצורך היחיד, אצל מרים אחותו, נעמד משה רבינו והתפלל 'א-ל נא רפא נא לה'.

וזהו אומרו, ואתה תצוה את בני ישראל, כל איש מבני ישראל, ידע שאף מתוך שפלות מצבו, אביו שבשמים חפץ לשמוע בקול תפילתו, ולא יאמר, דל אנכי מן המצוות, כי ואתה תצוה - צעקת הדל תקשיב ותושיע".

והייתי להם לאלוקים - לעת נעילת ימי השוכבי"ם ת"ת עומדים אנו ב'עת נעילת שער', בסוף התקופה הקדושה של ימי השוכבי"ם ת"ת"ג, ימים בהם הקב"ה

המוסר - 'שמן זית', אלו בני ישראל שנמשלו לזית, כדאיתא במדרש (שמו"ר לו א) ובא לומר שבשם שאין שמן זית יוצא אלא על ידי כתישה כך האדם עי"ז שהוא מדוכא ביסורין נעשה זך קדוש וטהור, כתית כשכותשין אותו עוד יותר היינו למאור, שבכדי שיתעלה ויגדל עוד להיות מאור לעולם צריך עוד כתית הדק היטב, ואז זוכה להיות ממזכי הרבים 'להעלות נר תמיד' לזכות רבים לדורי דורות (הובא ע"י המענה שמחה זי"ע בקונטרס 'שלום אסתר' עמוד התורה).

צעקת הדל תקשיב ותושיע - הקב"ה שומע תפילת הנכנעים לפניו

בפרשתן (כו ב), 'ואתה תצוה את בני ישראל', פירש הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בדרך רמז, כי הגה תיבת תצוה נוטריקון צעקת הדל תקשיב ותושיע. ומרמז על מה שאמרו חז"ל (כתובות עז: אבות דר"נ פ"ט מ"ב) 'כ"ד מיני מוכי שחין הן, ונפשו של משה נמוכה מכולן',

י. ומעניין לעניין באותו עניין, ידוע מה שכתב הרמב"ם (ריש הלכות תפילה) וז"ל, מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר (כג כה) 'ועבדתם את ה' אלוקיכם', מפני השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה שנאמר (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', אמרו חכמים (תענית ב) 'אי זו היא עבודה שבלב זו תפילה'. עכ"ל. וכבר עמדו מפרשי הרמב"ם ונושאי כליו לבאר מניין לו להרמב"ם שיש מצות עשה להתפלל בכל יום, שאף שנלמד מהכתוב שצריך להתפלל אך לא נזכר פעם בכמה זמן צריך להיות 'עבודה' זו. וביאר המב"ט בספרו 'קרית ספר', שהרמב"ם למד זאת מהאמור בסוף הפסוק שם 'וברך את לחמך', וכמו שאכילה היא צורך דבר יום ביומו, כך גם תפילה צריכה להיות מדאורייתא אחת ליום. ועפ"ז יתפרש בדרך צחות מה דאיתא בגמ' (ברכות כא.) 'ורבי יוחנן אמר ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו', שמאחר שאוכל כל היום אם כן בדין שגם יתפלל כל היום...

יא. בימים עברו כשהמציאו את הרכבת הנוסעת על מסילות הברזל מבלי סוסים המובילים אותה, אמרו גדולי ישראל שמן השמים שלחו ללמדנו לימוד בעבודת השם, שנדע להחשיב כל רגע ורגע, כי המאחר לשעה היעודה ברכבת, אף ב'רגע אחד' איחר את הכל, וממנה נלמד חשיבות של כל רגע ורגע.

משהמציאו את כלי הטעלעגראם (שליחת מברקים), והחלו לשלוח הודעות חשובות ממקום למקום במחיר רב, ועל כל אות ואות שנכתב בו היו משלמים סכום הגון - אמרו, שנמצינו למדים בחשיבות כל אות ואות בדיבור פיו. לאחמ"כ המציאו את כלי הטלפון שעמו החלו לדבר למרחק מרחקים, אף מעבר לים, אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שבזה למדנו, שאפשר לאדם לדבר כאן וישמעוהו למרחוק, אף אתה אל תתמה על כוחה של תפילה שמדבר בעולם הזה ודבריו נשמעים בכל העולמות...

והנה בדורנו אנו הגדילו עשות והמציאו את הפלאפון (סעל), ומעתה כבר אין כל צורך ב'חוט המקשר', ללמדנו שאף מי שמרגיש עצמו כ'מנותק' ו'קרוע' ח"ו מה' ומתורתו - עדיין כוח התפילה בידו, שהרי הכל מדברים איש עם רעהו בלא כל חוט המחרם... ואף חיזוק יש בזה לאדם העומד בבית הכנסת ובית המדרש, והוא מרגיש שאיננו 'מחובר' כלל למקום זה, כי מוחו וליבו משוטטים בכל רחבי תבל בפעם אחת. מכל מקום ירים כשופר קולו, יבקש רחמים, וה' יהא בעזרו.

יב. סיפר הגה"ק ה'בן איש חי' (נפלאים מעשיך אות ס"ב) מעשה שהיה, פעם הלך חיגר עני על אם הדרך, לרוב עניותו לא היתה ברשותו סוס ועגלה לרכוב עליהם, ונשרך ברגליו... בדרכו נעשה רעב צמא ועייף, נח האיש במעמקי



קורא לכל איש ואיש מישראל 'שובו בנים שובבים'<sup>ג</sup>, ואף מי שעדיין לא נכנס בכלל 'שובו בנים' הרי בידו

היער, והמתין זמן רב שתעבור איזה עגלה ומשם תבוא ישועתו, עד שלאחר זמן רב חמל ה' עליו והנה עבר סוס ורוכבו, הרוכב שהיה איש טוב ומיטיב, ומצא את החיגר שוכב על הארץ, שאלו הרוכב במה אוכל לעזור לך, נענה החיגר, הראית בעיניך כי חיגר אנכי ואין בכוחי להתקדם בדרכי, הרעב והצמא מכה בי בכל הכוח, נתן לו האיש אוכל ושתו כל מיני מעדנים, נהנה ההלך עד מאד, והנה הרוכב עולה על הסוס להמשיך בדרכו, התחנן אליו החיגר שיקחנו עמו על הסוס, בכבוד גדול הסכים האיש, ויעל החיגר בקושי רב על הסוס, וכמעט שהתחילו ליסע בדרכם חכך הרוכב בדעתו כיצד ישב החיגר לאחוריו שמא יפול מהסוס, והושיב את החיגר מלפניו כשהוא מושך במושכות ומנהיג את הסוס, והרוכב בעל הסוס יושב לאחוריו.

ויהי בהגיעם לעיר, נענה החיגר אל הרוכב, רבי יהודי, הגענו למחוז חפצנו, התכבד נא לרדת מהסוס שלי ותן לי להמשיך בדרכי, נענה בעל הסוס, וכי עד היכן מגעת כפיות טובתך, נתתי לך אוכל ושתו, לקחתך בכל הדרך עם סוסי היקר, ועתה הנך רוצה 'לירש' את הסוס... גער בו החיגר בקול גדול, בוש והיכלם בהנהגה כזאת... הוצאתך מהיער בכל הדרך הארוכה והמסוכנת ואתה הנך בא לקנות את סוסי בדיבורי שטויות... וכך התעצם הוויכוח והקולות עד לב השמים. למשמע הקולות והברקים נתקהלו כל הקהל, ולא ידעו אם לצחוק או לבכות, דעת הקהל היתה נוטה להכריע כי החיגר צודק, בראותם מסכנותו הגדולה, ולאידך יושב לו גבר בגוברין - כנראה הוא 'נתפס' על חלישות החיגר והחליט לשדדו באמצע היום... משראה הבעלים כי כלתה אליו הרעה, נענה הבה נדון את דיננו לפני רב העיר, ובאו לפני הרב, וסיפרו כל אחד מהם את סיפורו בגירסא שלו, הרב הבין את אשר לפניו וראה שיש כאן חיגר שרוצה לנצל את חלישותו לנשל את הסוס מבעליו, וגרם בחכמתו לחיגר שיודה והחזיר את הסוס לבעליו.

לאחמ"כ אמר הרב לבעל הסוס, הנה ראית כי אך בקושי הצלחנו להשיב גזילה לבעליה, מהיום והלאה הזהר והשמר, לעולם לא תתן ל'אורח' לשבת בקידמת הסוס כי שם הנהגת הסוס, ולעולם לא תמסור בידו את ההנהגה - את המושכות.

ולדידן, לכל אחד יש גוף - חיגר שצריך להאכילו ולהשקותו, ובוודאי אי אפשר להתעלם ממנו, ויש לתת לו כדי חיותו, אבל זאת יש להיזהר במשנה זהירות שלא לתת בידו את המושכות, לא לתת לו את ההנהגה... קח לכה"פ שעה ביום להראות בעלות - להראות שאתה בעה"ב, לא הוא, אלא אתה רוכב על גבי הסוס. והזמן גרמא לתפוס 'שליטה' על הגוף ועל האברים, שיהיה 'הוא' מושל עליהם ולא להיפך...

עוד זאת נאמר לקראת סיום תקופה קדושה זו והימים הבאים לקראתנו לשלום במה שסיפר הגה"צ רבי ירוחם זי"ע המשגיח דמיר, כשנתגלתה יבשת אמעריקע (אר"ב) - כשהגיעו ראשוני המהגרים היו רכובים על סוסים, והנה בני השבטים שהיו גרים שם מקדמת דנא, והיו מנותקים משאר בני עולם, המה לא ידעו ממציאות כזו של רכיבת בני אדם על הסוסים, רק ידעו שיש 'סוסים' ושאר בעלי חיים ולאידך יש בני אדם, אבל מעולם לא ראו את שניהם יחדיו (אדם הרוכב על הסוס), ויראו ותמהו האנשים, כי היה נראה להם שיש כאן בריה חדשה, בעל חי שיש לו ארבע רגליים ובראשו הוא נעשה כאדם... ולא יכלו להבין את אשר לפניהם, עד ש... הגיעו הרוכבים ליעדם וירדו מעל הסוסים, וראו ששניים המה - בעל חי רגיל ההולך על ארבע, ועליו יושב אדם ככל האנשים, ומה שהם ראו עד עתה היה איך שאיש רוכב על גבי הסוס, אבל אינו חלק ממנו...

ולמד מכאן רבי ירוחם, כל יהודי מורכב מחומר הגוף, אבל עליו לדעת שהוא 'נפרד' לגמרי מהסוס (משל לחומר הגוף), ואינו 'אחד' עם הסוס, אלא שבראות האדם שהנסיונות מושכים אותו בכל עת כלפי מטה, לחבר אותו עם חומר הגוף, הוא טועה בעצמו ומדמה שהוא 'בריה' אחת עם הסוס - בריה משונה של סוס ואדם גם יחד, והנה בהגיע ימי השובבי"ם, כאשר האדם יורד מהסוס, הוא 'משתחרר' לרגע מהסוס שבו, לרגע שומר על עיניו כנגד פיתוי היצר, לרגע חוסם פיו בשעת... אז הוא מגלה שבאמת הוא 'אדם', נפרד לגמרי מהסוס, אף שיש לו חומר הגוף הרי הוא כאדם הרוכב על גבי הסוס, אבל חלילה אינו חציו אדם וחציו סוס, ואינו מחויב ללכת לכל מקום עם הסוס גם יחד... אדרבה, יתנתק ממנו עד כפי יכולתו. ועלינו לזכור זאת היטב גם בשבוע הבא... איננו 'גוף אחד ונשמה אחת' ביחד עם ה'סוס' שבקרבתנו... (הגש"פ שי לתורה, בריסק).

יג. ובנותן טעם להביא מה שכתב הרה"ק ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע (דרוש י"ד לפסח) כי ידוע מה שאמרו 'הקריאה מעוררת את הזמן', ומאחר שבפרשתן נאמר מעניין יום הכיפורים, וכדכתיב בסוף הפרשה (ל י) 'וכפר אהרן על

## באר הפרשה - פרשת תצוה

להיאחו ו'לתפוס' עצמו בימים האחרונים שנשארו, ועי"ז וז"ל, וכמאמרי הקדושים, כאשר אם ירים איש את קצה יחשב כאילו התחזק בעבודתו יתברך בכל הזמן כולו", המטה יתרומם כל המטה, בן כאשר יתקן איש ביום וכמו שכתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (במדבר א) אחרון יתוקן כל הזמן, עכ"ל"ט.

קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר עליו, על כן שבת קודש דנא יש בה בחי' יום הכיפורים. יד. אדרבה, שערי סייעתא דשמיא נפתחים בלא גבול דייקא בעת הזו, וכמסופר על הרה"ק מסאטמאר זי"ע שהיה נוהג בכל שנה לעלות על ציונו הק' של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע ביומא דהילולא דיליה (ז' אדר), ותמיד הגיע אל חלקת מחוקק ספון לקראת ערב סמוך לזמן השקיעה, שנה אחת הקדים לבוא לקאליב כבר בשעות הבוקר בעוד היום גדול, אך לא פקד את ה'ציון' אלא לעת ערב, שאלו מאן דהו, מה ראה הרבי לבוא דווקא כי ינטו צללי ערב ובפרט שכבר שהה בעיר והיה בידו סיפק להגיע מקודם, נענה לו הרה"ק ואמר שבנוהג שבעולם ביום היריד 'אין די לעצטע מינוט'ן כאפט מען מציאות' (ברגעים האחרונים מוצאים מציאות גדולות...), כלומר, דברי ערך יקירם בעד פרוטות, ונתכוון לומר בדבריו שעיקר התעוררות הרחמים הוא דווקא 'כי פנה יום'... ואפשר להרוויח הרבה גם עם דברים קטנים ביותר, כל התעוררות וכל מעשה טוב משפיע הרבה הרבה לטובה.

טו. זאת ועוד, כי ברגע אחד יכול האדם לשוב בתשובה שלימה ולהתהפך מן הקצה אל הקצה, וכמו שאמרו ללמוד זאת ממה שייסד הקב"ה בעולמו, שהנה כשמסבב האדם את גופו וראשו לאחור הוא רואה 'נפלאות', כל מה שעמד עד עתה לצד ימינו נהפך לפתע פתאום להיות בשמאלו, וכן להיפך הצד השמאלי נעשה ימין... וכל זאת ללמד לאדם כי מיט איין דריי (בסיבוב אחד) גם אם עמד עד עתה ב'שמאל' ח"ו, הרי מעכשיו הוא עומד בימין'... ופנים חדשות באו לכאן.

הואיל ועומדים אנו בימי 'פורים קטן' הזמן גרמא לעסוק קימעא בענייני הפורים והמגילה לנוגע לדידן, שהנה מצינו שהמן היה ברום המעלה, כל עבדי המלך כורעים ומשתחוים להמן, טבעת המלך בידו, גבר מלכא תתאה ממלכא עילאה, לעומת זאת מרדכי היהודי היה בתחתית שפל המצב, כבר עומד עץ גבוה חמישים אמה מוכן ומזומן לתלות את מרדכי עליו, וברגע אחד - 'ונהפוך הוא', עליונים למטה ותחתונים למעלה, ויאמר המלך לתלות את המן על העץ אשר הכין למרדכי, ואילו מרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות, וככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, ללמדנו שניתן לעשות מהפכה רבתי בבת אחת, אם רק יתחיל לרומם עצמו ולהתחזק בעבודתו, אזי יגיע עד שמי מרום. ויש להעמיס זאת במה שאמרו חז"ל (מגילה ז:): 'חייב איניש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', 'ארור המן' היינו מצב שהנו 'רשע' ל"ע, ו'ברוך מרדכי' היינו שהוא צדיק, ובאו להורות לנו כי חייב איניש מחובת האדם, לקבוע ולהשריש בעצמו שלא ידע כלל שיש 'בין' - היינו מצב של הפסק ושהיית זמן בין זה לזה, אלא ברגע אחד יש בידו להתעלות מהמצב השפל ביותר בחי' ארור המן עד שיא המעלות בבחי' ברוך מרדכי, ואין שום הפסק (ושהות זמן) 'בין' ארור המן לברוך מרדכי, גם אם לפני רגע היית ארור המן אזי תיכף ומיד בידך הכח להשתנות לגמרי עד לברוך מרדכי...

סיפר הרה"ק ר' יענקל'ע מפשעווארסק זי"ע, בעיר צאנז התגוררה אלמנה צעירה ולה י"ד ילדים רכים בשנים, ויהי היום, חלתה האשה והגיעה עד שערי מוות רח"ל, וכבר קראו לאנשי הח"ק להיות מוכנים ומזומנים... באותו זמן הריצו שליח להזכירה לפני הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, ונחרד מאוד [וכמו שהעיד על עצמו, שאינו מתיירא ממלאכים ושרפים אלא מדמעות אלמנה ויתומים], ונכנס בסערה לביהמ"ד, וזעק בקול, רבש"ע, אבינו מלכנו, אין בידינו לסבול את הדבר הזה, והיות ש'צדיק גוזר והקב"ה מקיים' על כן בגזירת עירין קדישין הנני גוזר שתשלח רפואה שלימה לפלונית בת פלונית, אין צריך לומר שדבריו עשו פרי וחזרה לאיתנה. אחר הדברים האלה ניגש אליו בנו חביבו הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע שכידוע היה מסוגל להרהיב בנפשו עוז ולשאול את אביו כדת וכדין, ופרש תמיהתו בפניו, ילמדנו רבינו, אך לפני כמה ימים שמעתי אותך ממרר בבכי כי מתבייש אתה להיכנס לביהמ"ד ונפשך עגומה מרוב חטאים ופשעים רח"ל, כיצד אמרת כעת על עצמך שהינך צדיק - 'צדיק גוזר', ענה לו הדברי חיים בפליאה, וכי מה סתירה יש בדבר, והלא כך הוא דרכו של יהודי, אמש היה בתחתית המדרגה והיום הוא צדיק גוזר...

והנה הגם כי ללא כל ספק שאין לנו 'השגה' מהו 'שפל המצב' של ה'דברי חיים', ומי יתן והינו לכה"פ באותה מדרגה... אך דבריו הקדושים אינם בבחי' 'מגילת סתרים' רק בא ללמד על הכלל כולו יצא שאין שייכות בין היום לעבר כלל, ואף אם אתמול עומד איש בפתחה של גיהנם מ"מ ביכולתו להתעלות בבת אחת עד לרום המדרגות.

האבנט כמידתו של כהן - שיהא מקיפו פעם אחת ותנו לא, וכן קשה לגבי המצנפת.

ומבאר הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל (אונים לתורה פסוק לט) כי באה התורה ללמדנו, שצריך האדם להרבות בשמירה יתירה על הראש - מקום העיניים, ועל הלב, וכדכתיב (במדבר טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', וכן נאמר (משלי כג כו) 'תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה', ולא די בשמירה בעלמא, אלא צריך לעשות משמרת למשמרתי, להוסיף גדר על גדר וסייג על סייג<sup>21</sup>, להרחיק אותם מן העבירה, ולשעבד תאוות ומחשבות ליבנו ואת הראש לעבודתו ית"ש, וכל המוסיף בהרחקות ובגדרים הרי זה משובח<sup>22</sup>, אשריו וטוב לו בעולם הזה<sup>23</sup> ובעולם הבא.

בפרשתן (כה ד), 'ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפור ומעיל וכתונת תשבץ מצנפת ואבנט', כתב הרמב"ם (פ"ח מהל' כלי המקדש הי"ט) וז"ל, המצנפת של כהן גדול או הדיוט ארכו שש עשרה אמות, והאבנט רחבו כמו שלוש אצבעות וארכו שנים ושלשים אמה, מקיפו ומחזירו כרך על גבי כרך, עכ"ל [ור"ל, שהיה מניח את האבנט על מקום הלב ומסבבו פעם אחר פעם, וגם ה'מצנפת' שעל הראש שארכה ט"ז אמה היתה עשויה כרך על גבי כרך]. והנה בשאר בגדי כהונה קי"ל שצריכים להיות כמידת הכהן לא פחות ולא יותר, ואם אינם 'כמידתו' אינם כשירים לעבוד בהם, עד כדי שאם עבד בהם כך עבודתו פסולה (רמב"ם שם ה"ד), מעתה יש להקשות מה נשתנו האבנט והמצנפת שעשויים הרבה יותר מכפי מידתו, מדוע לא נעשה

טז. הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע נולד לאביו שהיה איש פשוט, ולפרנסתו היה משמש כ'בעקער' (אופה), והוא בעצמו עלה מעלות רמות עדי הגיעו למדרגותיו הקדושות. פעם נזדמן שישב הרה"ק בין צדיקים אחרים, והיה כל אחד משמיע מאמר מה שראה ושמע אצל אבותיו ורבותיו הקדו', פתח האוסטרובצער ואמר הנה אבי היה 'אופה' פשוט, ומעבודתו שמה לימדני ג' כללים ויסודות איתנים הנוגעים לכל יהודי. א. באם האופה רוצה להוציא מתחת ידו 'סחורה' משופרא דשופרא, שהבולקעס (לחמניות) או ה'מזונות' יהיו באופן הכי טוב, יסדר שבתנור תבער 'אש' חזקה וגדולה, וככל שתגדל האש כך ייטב לבולקעס בטעמם בריחם ובמראם, כי מ'אש' קטנה ונמוכה לא ימצא סחורה טובה, א' גוט שטיקל (מאפה טוב) יוצא רק מפייער (אש) חזק. והלימוד, להוציא מתחת ידו דבר מתוקן, תורה ותפילה כדבעי יש להסיק אש קודש ותבערה בלבו, וככל שתגדל ותתחזק האש אז הם יהיו באופן הכי נעלה. ב. גם כשכבר הבעיר את התנור בלבת אש חזקה מאד, יש לו להזהר מאד שיהיה התנור סגור ומסוגר היטב מכל צדדיו, כי החורים וסדקים מסוכנים למה שנאפה בתנור (כמו שנפסק בשו"ע, אם נשב זיקא מתקלקלים האפיה והבישול שבתנור), והיינו גדרים וסייגים שעל האדם להציב סביבו - אף אם הוא בוער באש לה' ולתורתו, עדיין מסוכן הוא אם לא יסגור סביב עצמו בגדר וסייג כהוגן. ג. משום מה, הרי הבולקעס והמזונות שנשארו מאתמול וכ"ש משלשום או משבוע שעבר אין להם כלל חן ולא טעם טוב... והכל ממשמשין לתור אחר מה שנאפה היום זה מחדש... פריש, קאכעדיג וחם מהתנור (טרי וחם), כי לפרישע (טריים) יש טעם מיוחד ועדיף על הישנים, כיו"ב, יהיה בכל יום בעיניו כחדשים, - לא ילמד כי אתמול למד, ולא יתפלל כי אתמול התפלל, אלא יבעיר אש חדשה כי אז יוטב טעמו וריחו פי כמה וכמה.

יז. הרה"ק הרבי ר' העניך מאלכסנדר זי"ע אמר על הא דכתיב 'כתית למאור' בזה"ל, התורה אומרת צום יונגערמאן, שטויס זיך אביסעל וועסטו לייכטיג (תכתת ו'תבעט' מעט בעצמך, אז תאיר ותהיה 'למאור')...

והנה נאמר בפרשתן (כ יז-כא) שהיו י"ב אבנים בחושן, ועל כל אחד מהם היה חקוק שם אחד מהשבטים, והאבן הנקראת 'שהם' היא שייכת ליוסף, וביאר רבינו בחיי, כי 'סגולת אבן זה לתת חן לאדם בעיני כל רואיו', וכמו יוסף הצדיק שזכה לחן, כמו שנאמר בו (בראשית לט כא) 'ויתן חינו בעיני שר בית הסוהר' [וכן כתיב (שם מט כב) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', ופירש רש"י, פורת' הוא לשון חן, ו'חנו נטוי על העין הרואה אותו], גם אותיות 'שהם' הם כאותיות 'השם', וכדכתיב 'ויהי ה' את יוסף, וללמדנו כי המקדש עצמו בקדושת יוסף זוכה לחן ושיהיה ה' עמו... ואילו ב'מדרש תלפיות' (ערך אפור) פירש הטעם בזה, כי 'סגולת האבן הזאת היא להציל את האדם מסם הממית', שאף אם אכל סם המוות מכל מקום ניצול מהסכנה ונשאר בארץ החיים אם מחזיק ונושא את האבן 'שהם', והרי זה שייך לעניינו של יוסף, שכל השומר עצמו בקדושה כמו יוסף הצדיק מועילה זכות זו להגן עליו אף חטא בשאר עוונות, ודי לו בתשובה קלה אחר שלא פגם.

יח. מפעם לפעם היה יוצא הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לשהות (בימות החול) בכפר 'שמריהו', באחד הפעמים הבחין בנער בן י"ב שנה הדר בקרבת מקום, ובקדשו הבין ש'מקום הניחו לו' לחזק את הנער ולקרבו ליהדות, שלח

כתית למאור - שברון הלב רק לצורך עליה להאיר הנשמה בפרשתן (כו ב), 'כתית למאור', וברש"י, 'ולא כתית למנחות', וביאר הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (וכן בעוד הרבה ספה"ק), כי באה התורה ללמד לאדם שיכתת' וישבר ליבו אל הקב"ה, אבל תכלית שברון לבו היא בכדי להביאו להאיר את עצמו, ולא למנחות - כלומר, שלא יניח את עצמו מעבודתו, אלא יאיר את נפשו ונשמתו בעבודת ה'. וצריך להיזהר הרבה שאותו שברון לב לא יביאנו לידי עצבות חלילה"ט, שהיא אבי אבות הטומאה<sup>2</sup>, כי זו עצת היצר להפילו

הרה"ק לקרוא לו, ומשבא הנער החל לדבר עמו 'ארום און ארום' - מה מעשיו, היכן מקום לימודיו וכו', תוך כדי השיחה נפתח הילד וגילה את אזני הרבי כי משיכה עצומה מקננת בקרבו לדעת את הנעשה בקרב התועים המשקיעים ראשם ורובם במשחקי הכדור (בועטים ברגל ותופסים ביד וכו', מתחלקים לקבוצות וקהילות ומבלים ימיהם ושנותיהם בשטויות הבל וריק ל"ע), והוא בקי במיני הקבוצות ובשמות המשחקים, ותדיר הוא מברר וחוקר אודות הנייע'ס והמתחדש בתחום זה. פתח הרבי לבאר לו בטוב טעם ודעת עד כמה הדבר לרעתו, מה יתן לו ומה יוסיף לו, מה גם שבעוד שנה יגיע זמנו להכנס ל'ישיבה', ובמצב כזה לא יאותו מנהלי הישיבות לקבלו כתלמיד... בטרם נפרד הנער ביקשו הרבי שיבטיח לו שמעתה לא ילך לראות את המשחקים הללו, הילד הסכים רק לקבל ע"ע בלא נדר ובלא הבטחה, בטענה כי א"א לו להבטיח דבר שלא יוכל עמוד בו... כי 'נפשו קשורה...' במשחק הלזה, הרבי עמד על כך - לקבל ממנו 'הבטחה', והוא בשלו שהוא מוכן מעתה להשתדל שלא ללכת לראות, וחוזר חלילה, עד שהרבי פעל פעולתו והנער 'נכנע' והבטיח שאכן לא יוסיף לראותם עוד עד העולם.

הנער גדל ונעשה איש, נכנס לישיבה קדושה ושם עלה ונתעלה במעלות התורה והיראה כשהוא שומר על מוצא שפתיו ואינו מביט כלל לאותו ענין. בהגיע לפרקו מצא את זיווגו בארה"ב ובנה שם ביתו על אדני התורה והיראה, אבל דא עקא, שעברו השנים והבית ריק מבלי בנים ובנות... וכבר הוברר לו שעפ"י דרך הטבע אבדה תקוותו, אין לו שום סיכוי לזכות בבנים... כעבור זמן עלה לארה"ק לשפוך שיח במקומות הקדושים, אולי יחוס אולי ירחם, בהגיעו לירושלים שם פעמיו אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, בקודש פנימה הגיש קוויטל (פתקא) בבקשת רחמים ולא הזכיר לפני הרבי כי הוא אותו נער מכפר שמריהו, רק גולל בפני הרבי את כאב לבו שעדיין לא נושע, והרופאים מייאשים אותו, ברחמיו המרובים ברכו הרבי שבקרוב יזכה לחבוק בן, נענה האיש, רבי קדוש, אינני מסתפק בברכה אלא בהבטחה מפורשת יוצאת מפי הרבי שבקרוב אזכה לזש"ק... אמר לו הרבי, וכי יכול אני להבטיח, אין בכוחי אלא לברך, ולהתפלל עליך, אבל הוא בשלו שהרבי יבטיח... אולם הרה"ק סירב להבטיח, נענה האיש ואמר, מדוע לפני עשרים שנה דרש ממני הרבי הבטחה ולא הסתפק בפחות... (אף אני מבקש עתה הבטחה)... מיד הכיר הבית ישראל מי העומד לפניו ושאלו, האם אכן עמדת בהבטחתך, השיב האיש אכן מוצא שפתי קיימתי, אמר לו הרבי אם כן מבטיחך אני שתזכה בקרוב לישועת ה', לא עברה שנה ונולד לו בנו בכורו במזל טוב (אף שלדברי הרופאים לא היה שמץ תקווה שיזכה לבנים בדרך הטבע).

וללמדך, כי המשבר טבעו, אם ב'סור מרע' לעזוב התקשרותו ומשיכתו אל כל מיני שטויות עולם והבליו - בהיתר או באיסור ח"ו, אף מן השמים יענוהו מידה כנגד מידה ויזכה לישועה למעלה מדרך הטבע, באותות ומופתים לטוב לו כל הימים.

יט. איתא מהרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע שההפרש וההבדל בין 'עצבות' האסורה ל'מרירות' המותרת ונצרכת אינו אלא כ'חוט השערה', ומסמיק לכך את דברי הגמ' (חולין כז). נשחט ברובו 'כשירה' מחצה 'טריפה' - וכמה יש בין מחצה לרובו לא יותר מכחוט השערה (אם גדל ה'מחצה' אפילו רק בכחוט השערה כבר נחשב כרובו), והיינו שכל ההפרש שבין כשר לטריפה אינו אלא חוט השערה... וסימן היכר ביניהם, כי אחר העצבות נעשה גופו כבד עליו, והולך לישן מרוב ייאוש, ואינו סובל לא את עצמו ולא אחרים, אבל המרירות אינו מניחתו לישן, כי מכיר שעדיין לא התחיל עשות מאומה - הולך וחוטף תפילה ומצוות, נוטל גמרא לידו ומיישב עצמו ללמוד (המכתב הובא בכנסת ישראל בשם הרה"ק מקארלין, ויש שייחסו אותו להרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע).

בפי העולם שגור לחלק ביניהם, כי העצבות אומרת כבר אין לי כלום ואבד שברי, והמרירות אומרת עדיין אין לי כלום - א"כ מהיום והלאה אשתדל לקנות עוד ועוד.

כ. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע הוכיח אחד מנכדיו על עניין השמחה וגנות העצבות, נענה הנכד ואמר לו, הלא יש די והותר מצוות ועברות שאינני מקפיד עליהם כראוי, מדוע בחר זקה"ק להעירני על מידת העצבות והרי יש

## באר הפרשה - פרשת תצוה

יא

ברשת הייאוש, אלא בר כבר עם השבון הנפש יהא והרחיב בדברים הרה"ק ה'באר משה' מקאזניץ זי"ע מלא אורה ושמחה כ"א. (ד"ה א"י ואתה תצוה), וז"ל, שהעיקר הוא להיות

בידי עבירות גרועות מזה. ענהו ה'בית אהרן', אכן בשאר עוונות ידעת גם ידעת שהם עוונות, אבל עיקר החסרון בעצבותך שאינך מכיר בה כי היא עבירה. ודע שהעצבות אינה עבירה אך היא אבי אבות כל העבירות, כי לכמה וכמה עבירות נמשך האדם ע"י שהוא שקוע בעצבות, לעומת זאת, השמחה איננה מצוה אך היא המביאה לכל מצוות האמורות בתורה.

עוד מסופר, שבאחת הפעמים כשדיבר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בגנות מידת העצבות הזכיר בתוך דבריו את הכתוב (תהלים טז ד) 'ירבו עצבותם אחר מהרו' וביארו בשפה ברורה. באותה שעה עמדו שם ג' מחסידיו - וראה זה פלא, כל אחד מהם שמע והבין את ביאור הקרא באופן אחר, כפטיש הזה המפוצץ ויוצא ממנו כמה חלקים. הראשון שמע מפה קדשו לבאר ירבו עצבותם היאך מרבה האדם את מידת העצבות לשכון בלבו, זאת ע"י שאחר מהרו, שאינם מאמינים בטוב מצבם ומנסים למהר ולהקדים את המאוחר העתיד לבוא עליהם, ועי"ז המה נופלים בעצבות. החסיד השני העיד ואמר בשם רבו לאמור, ירבו עצבותם אם האדם מתחיל להתנהג בריבוי העצבות, אזי אחר מהרו אותה העצבות ממהרת להביא אחריה עצבות נוספת. ואילו השלישי שמע מהרבי, ירבו עצבותם על ידי שהאדם מרבה את עצבותו, אזי אחר מהרו מלשון 'מוהר הבתולות' (לעיל כב טז) - מתנה, שנותן בעצבותו מתנה 'לסיטרא אחרא', ה"י מהם ומהמונם... נענה הרה"ק כי כל ג' הביאורים אמת יש בהם (דברי אהרן).

כא. מעשה היה בבחור משיבתו של הרה"ק מסאטמאר זי"ע שהיה שקוע בחטאים ועוונות ל"ע, ו'תפס' את עצמו ושינה דרכיו מן הקצה אל הקצה, החל ללמוד בהתמדה גדולה אך דא עקא, שככל שעלה והתעלה במעלות עבודת השי"ת כך שקע ביגון ובעצבות נוראה, כשהוא מסביר, שאדרבה דייקא ככל שמטיב מעשיו הוא מבין ביתר שאת כמה היו מגונים מעשיו בעבר, ועד כמה פגם והכעיס את אביו שבשמים. המחנכים והמשגיחים ניסו לדבר על ליבו ולהפיג צער, אך העלו חרס בידם, עד שסיפרו זאת להרה"ק מסאטמאר זי"ע, ויקרא לאותו בחור, בהגיעו לפניו אמר לו הרבי, אין זה מדרכי התורה להיות בעצבות וליפול ברוחו, אלא אדרבה עיקר העבודה היא לשוב ולעסוק בתורה ובתפילה, ולהסיח דעת מכל העבר, ורק להשקיע את כל כוחו בעתיד, טען כנגדו התלמיד והלא פסוק מפורש הוא בתהילים (נא ה) 'וחטאתי נגדי תמיד', השיב הרבי ואמר הנה כתיב בפרשתנו 'להעלות נר תמיד' (כז כ) ופירש רש"י 'כל לילה ולילה קרוי תמיד', כלומר, שאין הכוונה ב'תמיד' כפשוטו ממש, שצריך להדליק את המנורה בכל רגע ורגע, אלא די שתהא דולקת בלילה, והוכיח זאת רש"י מדין 'קרבן התמיד', שהכוונה ב'תמיד' לפעם אחת ביום, והמשיך הרה"ק לומר, כך גם יתפרש הכתוב 'חטאתי נגדי תמיד', שאין הכוונה שיהיו חטאיו כנגדו כל היום וכל הלילה, אלא די שיהרהר בהם פעם אחת ביום, כגון לפני קריאת שמע שעל המיטה ותו לא... ותקבל על העתיד להיות טוב, ודי בזה.

וכבר כתב כן הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע (ב'הנהגות') בזה"ל, וטוב פעמים לזכור שפלותו למזכרת עון כמו שנאמר וחטאתי נגדי תמיד, וידוע ש'תמיד' גם מיום אל יום פעם אחת או בכל שבוע. עכ"ל.

דבר נאה אמרו בהא דאיתא בגמ' (נדה ל:) שקודם שיוצא אדם לאוויר העולם משביעים אותו 'תהי צדיק ואל תהי רשע', ולכאורה קצת תמוה מדוע משביעים אותו 'אל תהי רשע', והרי מאחר שכבר השביעו אותו מקודם 'תהי צדיק' הרי פשיטא שלא יהיה רשע... וביארו, שאומרים לו תהי צדיק אך לא באופן שיאמר כל העת לעצמו אני רשע... שלא זו דרכה של תורה שמא יבוא לידי עצבות וייאוש.

נוראות למד הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע מדברי הירושלמי (פאה פ"ח ה"ח) שרבי יוחנן וריש לקיש הלכו לרחוץ בחמי טבריא, בדרכם פגע בהם עני וביקש מהם נדבה, אמרו לו, כשנחזור מהמרחץ ניתן לך. משחזרו מצאו אותו מת [כי אדהכי והכי גווע מרעב], אמרו לא זכינו לטפל בו בחייו, נטפל בו במיתתו, כאשר טיפלו בו מצאו עליו כיס מלא דינרין (והיינו שבאמת היה עשיר, ואילו לא היה רשע קמץ היה קונה לעצמו מממונו דבר מאכל, ולא הם אשמים כלל במיתתו) עיי"ש.

הבה ונתבונן, מה היה עושה אדם מן השורה בראותו שגרם לעני למות, הרי היה מתמלא כולו צער ומכאובים אבל ובכי על עוון הרציחה וכולו אומר ייאוש... לא כך היא דרכם של אמוראים, כי אינם מביטים אלא על העתיד - מה יש בידם לעשות מכאן ואילך. והנה, אם לא היו מתחזקים לטפל בו לאחר מיתתו היו נשארים באבלם וצערם לעולם, בחשבם שהם גרמו למיתתו, ובאמת בזכות הנהגתם שפנו לטפל בו במיתתו זכו לגלות שלא היו אשמים במיתתו כלל,

## באר הפרשה - פרשת תצוה

את הפעמונים בתוך הרימונים, הלא כמו"כ היו ג"כ הרימונים בתוך הפעמונים.

**ומבאר האלשיך הק' (בפרשתן) וז"ל (בשנינו) אך הוא מוסר אבינו שבשמים ללמדנו דעת כי אין טוב משתיקה. כי הפעמון הוא כעין זוג בענבל המקשקש בתוכו (רש"י כאן) וכצורת הלשון המקשקשת תוך הפה, והזוג ההוא המקשקש משמיע קולו בבואו אל הקודש, ולכן הוא משל ורמו הרומז על דיבור הפה, והרימונים... הם כעין כפיות חלולות סתומות אשר לא ישמע קולם - הם רמוז על השתיקות והעדר הדיבור. ובאה התורה לומר לן שעל הפעמון - הדיבור, להיות 'בתוך הרימונים' - בין שני שתיקות, ולא שיהיו הרימונים בתוך הפעמונים כלומר שתיקה אחת בין שני דיבורים. ולכן נברא האדם עם 'פה אחד' ושתי עיניים (ושתי אזניים) לרמוז לו שמחצה ממה שהוא רואה (ושומע) יגיד בפיו<sup>21</sup>.**

**בפרשתן (כח לב) 'והיה פי ראשו בתוכו, שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג כפי תחרא - וברש"י, למדנו שהשריונים שלהם פיהם כפול', וביאר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע כי השריונים כלי מלחמה הוא (עי' שבת סב.), וללמדנו בא, שבמלחמת היצר יוכל להתגבר רק ע"י שיהיה 'פיהם כפול' - בשמירה כפולה ויתירה שלא לדבר דיבורים שאינם נצרכים (סידור לב שמח).**

האדם בגודל השפלות ובגודל ההכנעה, אך עם כל זה ההכרח הוא להיות הענוה בהשכל וברעת, שלא יתייאש האדם על ידי זה מלשוב ח"ו, שיאמר בלבבו ח"ו אין לי עוד תקוה, שכבר הרביתי לפשוע ונתלכלכתי הרבה בעונות וחטאים, עד אפס תקוה ח"ו, אל יאמר כן, כי השי"ת הוא רחום וחנון ומרבה לסלוח, ובשיקבל עליו מהיום באמיתות גמור לבל ישוב עוד לכסלה, בוודאי אין לך דבר שעומד בפני התשובה (ירושלמי פאה פ"א ה"א), וזה השי"ת ב"ה אינו מבקש מאתנו כי אם לפתוח בתשובה, ואז השי"ת יגמור בעדינו לטובה<sup>22</sup>, וכמו שאמרו חז"ל (שהש"ר ה ב) פתחו לי פתח כחודו של מחט וכו', וזהו מאמר הכתוב כתית למאור, שיהיה האדם כתית, בלב נשבר ונדכה, למאור, בכדי שעל ידי זה יאיר עוד יותר בגודל ההארה, ולא כתית למנחות, שלא יהיה ח"ו מונח בעצבות ע"י הענוה ושפלות ויתייאש ע"י זה ח"ו מלשוב עוד.

ונשמע קולו - שמירת הדיבור והזהירות מלה"ר ורכילות

**בפרשתן (כח לב), 'ועשית על שוליו רימוני תכלת וכו' ופעמוני זהב בתוכם', וכן נאמר בפר' פקודי (לש כה) 'ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל סביב', ולכאורה צריך ביאור, הרי היו רימונים ופעמונים זה לצד זה, ומדוע אמר ויתנו**

שהרי תלוי עליו כיס מלא דינרין, והוא אשם בעצמו שלגודל קמצנותו העדיף למות כשכיס מלא מעות בידו... וזו עבודת האדם להסתכל אך ורק על העתיד בלבד, ולא ירבה לחשוב ולהצטער על העבר, ואז יוכח שהכל לטובה. **כב.** ובאמת זה כלל גדול בכל ענייני העבודה, שאין הקב"ה מבקש מהאדם אלא לעשות מה שביכולתו וה' יגמור בעדו, ועפ"ז ביאר הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות מא) מה שמצינו בעניין הדלקת נרות המנורה, שכל ענייני ה'הכנה' - הטבת הנרות וסידורם ונתינת הפתילות והשמן נעשים על ידי כהן דייקא, ואילו עצם הדלקת הנרות כשירה אף בזר (יומא כד:), ולכאורה איפכא מסתברא, אלא שרצה הקב"ה להורות שאין 'הגמר' נעשה בידי אדם, אלא עליו לעשות מה שבידו, והקב"ה כבר ישלים את המעשה.

וכך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' בפרשתן (ד"ה באוהל מועד) יערוך אותו אהרן ובניו - שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאיליה, היינו שצריך ליגע עצמו בעבדות עד שתהא שלהבת עולת מאיליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידיים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, רק שצריך לעמול בעבדות, והשלהבת תעלה מאיליה.

**כג.** וכמו שהעמיס הרה"ק מרוז"ן זי"ע בדברי הגמ' (מגילה יח.) 'מילה בסלע משתוקא בתרין', שהמדבר מילה אחת מתוך שתיים שהוא שותק אזי שווה מילה אחת שלו סלע ויש לה ערך רב, שהרי אינו מדבר אלא כפי הנצרך. הוא היה אומר, הנה לחתן נותנים 'דורון דרשה', אבל הרבה יותר מכך ראוי הוא לקבל על השתיקה. רמז נאה רמז הרה"ק היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע בדברי המשנה במסכת תמיד (א א) 'מצאו נעול יודע שיש שם אדם פתוח יודע שאין שם אדם', הנועל פתחי פיו, ואינו מדבר כל מה שליבו חפץ, הרי 'בידוע שיש שם אדם', אך אם פיו פתוח - כלומר, שאינו שם על לב מה שמוציא מפיו בידוע שאין שם אדם - אינו נחשב כאדם, אלא כ...

פנחס רמב. דהמעם הוא משום שאמר משה רבינו ע"ה 'מחני נא מספרך אשר כתבת' (להלן לב לב) וקללת חכם אפילו על ידי תנאי באה ונתקיים בזה. מכאן למדנו עד כמה צריך האדם להיזהר בלשונו, שאף שמי לנו גדול ממשה, ולא עוד אלא שאמר זאת לצורך הצלת ישראל מ"מ לא נמלט מן העונש (כמוכן שאין אנו מדברים כלל אודות משה רעיא מהימנא עצמו כי אין לנו בו כל השגה, אלא רק ללמדנו בדין באנו)<sup>21</sup>. עפי"ז פירש ה'ש"ך על התורה שזהו שאמר לו הקב"ה 'ואתה תצוה את בני ישראל' - שהא גופא תצוה אותם עד כמה צריך להיזהר בלשונם, כי מות וחיים ביד הלשון.

והנה אמרו חז"ל (ערכין טז.) מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקב"ה יבא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול<sup>22</sup>, ולכאורה צריך ביאור, כי מן הנראה היה שעדיף שיהיה בנד שאינו משמיע קול כלל, בכדי להורות ל'בעל הלשון' שיפסיק מלהשמיע קולו בדיבורים האסורים, ובוה יתכפר לו. מכאן אמרו, שאכן, לא באה התורה לאסור על האדם מלדבר, אדרבה יפתח פיו<sup>23</sup>, וידבר רק דיבורים מותרים נקיים מכל רבב<sup>24</sup>.

והנה לא נזכר שמו של משה רבינו ע"ה בכל הפרשה, וידוע מה שכתב בבעל הטורים (ע"פ הוה"ק פר

וכך היו אומרים קמאי, כמו שיש 'זולל וסובא' המרבה באכילה גסה ושתייה שלא כדת והתורה החמירה עליו עד מאד... כן יש זולל וסובא באדם המדבר ומדבר בלא מחשבה יתירה, ומרבה בדברים של לשון הרע, רכילות ושאר דיבורים אסורים שסופם מי ישורם (אמרי נועם, הרה"ק מוואלברוז).

כד. עוד איתא בגמ' (שם) 'קטורת מכפרת על לשון הרע, אמר הקב"ה יבוא דבר שבחשאי [היא מעשה הקטורת הנעשית בחשאי ובסתר, שהיתה נעשית במזבח הפנימי והיו הכהנים אסורים להיות שם בשעת עבודתה] ויכפר על מעשה חשאי' (ועיי"ש בביאור הטעם שיש ב' מכפרים). ומבאר המהר"ל (דרשה לשבת שובה) כי המספר לשון הרע הרי הוא מתרחק ונכרת מהקב"ה, וכמו שדרשו בגמ' (ערכין טו:) ממה שנאמר (תהילים יב ד) 'כרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות', ותיקונו על ידי מעשה הקטורת, שהיא חוזרת ומקשרת אותו לאביו שבשמים, שקטורת הוא מלשון קשר. והדבר נורא עד כמה חמור עוון לשון הרע, שבאותו זמן נעלה 'אחת בשנה' כשנכנס הכהן הגדול לקודש הקדשים בעיצומו של יום הכיפורים, יש לו 'עסק' אך ורק עם עוון זה של 'בעלי הלשון', צא ולמד עד כמה חמור עוונם, והיינו, שהם נצרכים לכפרה הגדולה ביותר.

כה. איתא בגמ' (יומא עו:) אמר רבא חמרא וריחני פקחין - ששתיית יין והרחת מיני בשמים הם החכימו אותו. וביאר הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע, דהנה איתא בגמ' (כריתות ו:) שכשהיו שוחקים את סממני הקטורת היו אומרים הדק היטב היטב היטב מפני שהקול יפה לבשמים, לעומת זאת 'הדיבור רע ליין', שאם מדברים בשעה שמכינים את היין פוגמים בטעמו ועל כן עדיף לשתוק באותה שעה, נמצינו למדים ש'חמרא' מורה על שתיקה ואילו 'ריחני' מרמז על דיבור, זהו שאמר רבא חמרא וריחני פקחין - כלומר לדעת אימתי לשתוק ואימתי לדבר זהו החכמה הגדולה ביותר. כו. סיפר הרה"ח ר' משה בנצלוביץ זצ"ל משישי חסידי גור בדור האחרון, והיה משמש כאיש החברא קדישא בביה"ח בבני ברק עד סוף ימיו. בבחרותו עלו הוריו להשתקע בארץ ישראל (לפני המלחמה), בימים ההם סבל מכאבים עזים בשיניו, בימים שהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע ביקר באר"י, רצה ר' משה להזכיר את עצמו אצל הרבי אך משום מה ביקש מבנו של הרבי - הרה"צ רבי מאיר זצ"ל הי"ד, שיזכיר אותו לפני אביו. אמר לו רבי מאיר שיעמוד במקום פלוני שהרבי עתיד לעבור שם, וכאשר יעבור שם הרבי יזכיר לו את כאביו, וכן הוה, ויהי כשמוע הרבי את האזכרה, נענה ואמר 'רעדט מען נישט קיין לשון הרע' (א"כ פוסקים מלדבר לשון הרע), כאומר לו, שאם מתייסר באחד מאברי הפה סימן הוא לו שעליו להתחזק בשמירת הלשון, ואכן קיבל על עצמו מאז שלא לדבר שום דברים אסורים ונעלמו לו יסוריו וכאביו.

פעם נכשל בשמץ לשון הרע באמצע הלילה, ומיד חזר והרגיש בכאבי שיניים, והיו לו יסורים אלו לזכרון שיפסיק לדבר דברים אסורים, כי אחר שקיבל על עצמו לשמור פיו ולשונו הוטב לו ועד שעלה השחר נעלמו הכאבים כלא היו, ועד שנות זקנה ושיבה היו שיניו לבנות כחלב וללא שום פגם.

כז. הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע אמר שצדיק אוהב את הצנעא, וכל 'פרסום' הוא צער ויסורים עבורו, לכן משה רבינו ע"ה שמסר נפשו בשביל כלל ישראל ואמר מחני נא וגו' זכה עי"ז לשכר ושמנו אינו מופיע בפרשת תצוה, ונחסך ממנו ענין הפרסום ממנו.

## באר הפרשה - פרשת תצוה

ואתה תדבר - להעריך דברי חיוק ותשבחות

**בפרשתן** (כח ג), 'ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן', ומבאר בזה הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (תצוה ד"ה ואתה תדבר) כשהוא מקדים להביא מה דאיתא ב'חובות הלבבות' בהקדמתו לספרו, שהקב"ה נטע בלבבות אנשים 'חכמה' נטועה ונגווה, אמנם, רק אם יבוא מי שיעוררם לגלות אותה חכמה - אכן יצא המטמון ויתגלה לעין כל, ואם לאו אזי ישאר נעלם ומכוסה ולא יצא ממנו שום תועלת. והדבר דומה לגרניר הזרוע באדמה, שאם יעדרו שם ויחרשו יצמח הגרניר, יציץ ציץ ויעלה פרח לתפארה, אך אם לא יעבדו שם ירקב לגמרי. וזהו שאמר הקב"ה למשה, הנה מלאתי את חכמי לב רוח חכמה וצריכים לעורר אותם שיוציאו את חכמתם מן הכח אל הפועל, על כן אתה תדבר אל כל חכמי לב הא גופא אשר מלאותיו רוח חכמה, זה עצמו תדבר אליהם ותודיעם כי הם מלאים רוח חכמה, ועי"ז ועשו את בגדי אהרן, כי יתעוררו לפעול בחכמה שיש בהם<sup>כט</sup> ושעך עתה נעלמה מעיניהם<sup>ל</sup>.

עוד נאמר בפרשתן (כח טו-ג) ועשית חושן משפט... וישפה, ובמדרש (תנחומא ויצא ו) הביאו שהוא נוטריקון יש לו פה ושותק, שהרי ישפה הוא אבנו של בנימין שידע ממכירת יוסף ולא הגיד. ולכאורה צריך ביאור דאם מעלתו שהוא שותק הוה ליה לקראו 'אין-פה', ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (ליקוטים ד' פרשיות) דעיקר החשיבות היא שיש לו פה ובידו כוח לדבר ואעפ"כ שולט עליו, ופיו ברשותו לבלום לעת הצורך. ולכן נקראת האבן בשם 'ישפה', כי אם אין בידו לשלוט על פיו אין לו פה, כי פיו אינו שלו אלא אדרבה הוא של פיו<sup>כ"ה</sup>.

עוד בפרשתן (כח לה), 'והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש', ואיתא ב'מסורה' שבכל מקום שנכתב קולו בתורה כתיב קלו חסר חוץ מבפסוק זה שנאמר 'קולו' מלא, וביאר הרה"ק ה'אמרי יהודה' מבערו'אן ז"ע שבא הכתוב לרמוז, כי בבואו אל הקודש לשרת לפני ה' בתורה ובתפילה צריך להיות 'קול מלא' מתוך התלהבות וחמימות ברעש גדול, אכן בשאר הדיבורים והקולות בדברי חול די ב'קול חסר'...

**כח.** ויש שרמזו כן בפסוק (תהלים קטו ה) 'פה להם ולא ידברו' דמי שיש לו פה אכן 'לא ידברו', אבל מי ש'כן מדבר' אין לו פה, והוא ע"ד אמרתם השנונה של בני פולין בתפארתה - מי שמדבר יתר על המידה, אין לו 'פה', אלא 'חור' מיותר בגולגולתו, משם נשפכין חוצה כל השטויות שבמוחו, ועל ידי דיבורו הוא מחורר חור אף במוחו של השומע אותו ומאזין לדברתו חסרת המחשבה.

עוד אמרו בדרך צחות, דלעולם תמיהה רבתי היא, לשם מה הללו דורשים יומם ולילה, ומדוע אינם מסתפקים 'לחשוב' במוחם את כל ה'פנינים' היוצאים ושפועים מפייהם, אלא וודאי, כי ברצונם שרעיהם ישמעו וידעו 'הגיגיהם' מה הם, והרי הללו אינם יודעי מחשבות... מעתה עליהם לבקש את רשות של הידידים האם הם אכן מעוניינים לשמוע כל זאת...

**כט.** והדברים אמורים ביותר למחנכים העוסקים בחינוך התלמידים ולהורים העוסקים בחינוך הבנים, הודיעו לבניכם ולתלמידיכם כי הם מלאים רוח חכמה, הראו להם שכשרונות חבויים בהם, ובזה תפיחו בהם רוח חיים. והנסיון מוכיח יותר מאלף עדים, על גודל השינוי לטובה המתחולל בלב התלמידים כאשר הם שומעים על המעלות הטובות שיש בהם, והמפורסמות אינן צריכות ראייה ומעשים בכל יום ויום כאשר יכול להעיד כל מי שיש לו 'יד ורגל' בעסק החינוך... וחלילה שלא לנהוג להיפך, לדכא רוח הילדים והתלמידים ולומר להם שאין בהם רוח חכמה וד"ל... וכבר פירש השל"ה הק' (דברים יט) בלשון הכתוב (משלי ט ח) 'אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם יאהבך' בזה"ל, כשאתה רוצה להוכיח את הבן או התלמיד, ידיד או חבר, אל תאמר לו כך וכך אתה גרוע, כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך, וזהו שאמר אל תוכח לץ - שלא תוכיח אותו בדרך זלזול לומר לו לץ אתה. רק אדרבה תאמר לו חכם אתה, וחרפה היא לאיש חכם כמוך לעשות כך וכך, זהו הוכח לחכם, כלומר, תעשהו לחכם אז יאהבך וישמע לקול דבריך ויקבל מוסר. ובזה מבאר השל"ה הק' מה שאמר משה רבינו ע"ה בטרם הסתלקותו בתוך דברי התוכחה לישראל 'הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים', שבתוך 'דברי המוסר' סיפר במעלתם שהם חכמים נבונים וידועים...

וכך פירשו גם בדברי הרמב"ם הנודעים (הל' תשובה ז ו) 'התשובה מקרבת את הרחוקים, אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד', ולכאורה יש להקשות מדוע לא כתב הרמב"ם דבר זה ממש על היום ומחר, כלומר, היום (בטרם חזר בתשובה) הוא שנאוי ומרוחק ותועבה, ומחר (לאחר שכבר



שב) הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד, אלא שבא ללמדנו כלל גדול, לעולם אין אומרים ליהודי אפילו הפושע הגדול ביותר ש'עכשיו' הוא שנאו משוקץ מרוחק ותועבה ח"ו, ואפילו כשרוצה להוכיחו שייטיב דבריו, כי אין זה מתקן אלא מקלקל, שקרוב לוודאי שדברים אלו הקשים כגידיים רק ירחיקו אותו יותר ולא יפעלו פעולתם לטובה, ע"כ יאמר לו, אמש היית כך וכך, אבל היום הנך אהוב וכו'.

ואם ברצונך לדעת 'כל התורה על רגל אחת' שמע נא לביאור הרה"ק ר' מנחם מענדל מווארקא זי"ע (כמובא בשיח שרפי קודש) במה שאמרו 'כתית למאור ולא כתית למנחות' בזה"ל, אז מען וויל איינעם טשעפען - ברויך צו זיין למאור, להאיר לו הדרך האמת, אבל לא כתית למנחות, אבער נישט צו טשעפען יענעם צו לייגען, עכ"ל, וכלומר, אם רוצים לכתת ולדחוק ברעהו צריך להיות 'למאור' להאיר לו הדרך, אבל לא שיגיע ח"ו 'למנחות', שייאש את עצמו ותהא 'מנוחתו כבוד' בהר... ואיך פירושא זיל גמור, וכמו שמסיים והבן שזהו לימוד גדול, והיינו שהרבה יש להתבונן בכל תוכחה מה תכליתה ומהיכן היא נובעת, והאם תביא את השומע למאור או למנחות...

ל. שמא תאמר, כיצד אעשה שקר בנפשי, להודיעו שהינו חכם לב והוא מלא רוח חכמה בעוד שאינו אלא היפך הגמור... תשובתך בתרתי, בראש ובראשונה צריך לדעת שאין זה שקר כלל... כל יהודי הינו חכם לב ומלא כוחות אדירים, אלא שפעמים שהם טמונים ומכוסים עד שאפילו האדם עצמו אינו מכיר בהם, וכל שכן שאחרים אינם יודעים... ואין לנו אלא 'לחפור ולמצוא בארות מים', לעמול ולהתייגע עד שנמצא אותם כוחות נפש.

זאת ועוד, גדול כוחו של 'דיבור טוב' בדברי עידוד לבנות את נפש האדם, ואפילו אם נאמרו 'בטעות' או ב'שקר'. וכה סיפר לאחרונה מחנך נודע בשערים עובדא שהיה עד לה, מעשה בילד מבני העבריים ונקרא שמו (לצורך הענין שם מושאל) משה'לע, אשר לכל ענין ודבר היה קשה עמו, מריב היה בכל זמן ועידן עם חבריו, בבית לא שמע מאומה לקול הוריו, רק עורר מהומות ובעיות, כיו"ב עם מוריו ורבותיו, וכן בענין הלימודים, לא הקשיב מאומה, לא הבין מאומה ובוודאי שלא זכר מאומה... ובהגדרה אחת ילד ותלמיד קשה לכל אורך הדרך. ויהי היום, נקראו הורי התלמידים 'לאסיפת הורים' כנהוג, אביו של משה'לע הלך בלב כבד לאסיפת ההורים, בהגיע תורו נכנס אל המלמד בראש מורכן, מוכן ומזומן לקבל בשורות קשות ומרות, נזיפות והערות כאשר היה מקבל עד היום, נתיישב על הכסא מול המלמד, ובשפה רפה אמר אני אביו של משה'לע, המלמד פתח עיניים מאירות על האב, והחל לשפוך שיר ושבחה הלל וזמרה על הבן המהולל בתשבחות משה'לע, התלמיד הטוב ביותר בלימודים, בהנהגה, במידות טובות, בין אדם למקום בין אדם לחברו, האב שפשף עיניו בתמהון, מה... על מי המלמד מדבר... וכי על משה'לע שלי הוא מדבר, או שמא זה רק הקדמה בכדי להגיד לי - אבער (אבל באמת)... וה'אבער' הלז לא הגיע. המלמד אינו פוסק מלשבח את משה'לע, והאב מחשב לעצמו, וכי מה המלמד החליט לחמוד לי לצון, לשפוך את דמי, ב'כאילו' גריסן טובים (דש"ם טובים). אבל לא, פני המלמד נראו כדובר אמת בלבבו.

כשגמר המלמד, והראה לאב כאומר אנכי סיימתי, והחל לברכו שירו ממונו עוד ועוד נחת האב יצא מבולבל לגמרי - כי חשב אולי היה כאן 'שיחת הכנה' להמשך שיגיע 'אבער' בעוד כשבוע, ולשונו נעתקה דומיה והלך כך הביתה. משהגיע הביתה, קדמו משה'לע בשפה רפה, נו מה שמעת מהמלמד... איי איי, איום ונורא, וכו' וכו', הביט האב בפני משה'לע, וכה אמר, תרצה לדעת את האמת... כה אמר לי המלמד, שאין בכיתתו ילד טוב ממך, הלוואי וכל התלמידים יהיו כמותך, אשרי יולדתו, יתברכו כל ההורים וכל המלמדים בבנים ותלמידים כמותך, ולא גמר את ה'הלל'. והנה האב רואה כי הילד שומע ומקשיב היטב לכל מילה, ובקיצור הדברים, כבר באותו לילה ראה האב שינוי לטובה, כאשר לכה"פ אמר פרשה ראשונה של קריא"ש בקריא"ש שעל המיטה, ולא זרק את הגרביים רק עד סוף החדר ולא לחדר אחר... ואט אט השתנתה התנהגותו לטוב יותר ויותר עד שעלה לגמרי על דרך המלך. וכן בלימודים בתלמוד תורה, החל להקשיב ואט אט להבין ולהשכיל עד שעלה 'בדרך המלך' מעלה מעלה.

מה נתברר לאחר זמן, שבאותה כיתה יש עוד משה'לע, והלה אכן אשרי יולדתו, מתמיד נפלא ובעל מידות נאצלות, נושא חן בעיני כל רואיו, אלא שהמלמד החליף משה'לע במשה'לע... ומשם באו כל שפע השבחים וההילולים. ראה עד כמה כוחה הגדול של גוט ווארט, אפילו אם היא נאמרת בטעות גמורה.

ולאותם ש'דואגים' על מידת האמת... נביא מעשה שהיה, שפעם נכנסו כמה בחורים אל 'המשגיח' הגה"צ רבי יחזקאל לעוויןשטיין זצ"ל והתלוננו לפניו על מנהג שנשתרש בין תלמידי הישיבה, שהחברים עורכים לכל חתן - שמחת שבע ברכות, ואז משבחים את החתן בגוזמאות - שלא היו ולא נבראו, ומן הראוי לעצור מנהג גרוע זה כמו שאמרה תורה 'מדבר שקר תרחק'. ענה להם המשגיח בחריפות לשונו, דור זה האחרון חולה במחלה נוראה -

**באר הפרשה - פרשת תצוה**

כמאמרם (ברכות ה.) 'כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו'. וע"י לימוד התורה ייפטר מכל מיני דחק וצער לג.

ובך פירש הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע דברי חז"ל (ברכות ו): 'אגרא דכלה דוחקא', וברש"י, 'שבת שלפני הרגל, שהכל נאספין לשמוע הלכות הרגל'. וביאר הרי"ם אגרא דכלה - השכר על לימוד התורה שלמדו באסיפת העם, דוחקא - שיתבטלו מהם כל הדוחקים והיסורים לג.

ומפורש אמרו חז"ל (בר"ר צב א) 'אין לך אדם בלא יסורים, אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה', והיינו, ש'אדם לעמל יולד', אך אשרי האיש 'שיסוריו בתורה', ובזה כבר אינו נצרך ליסורים וקשיים בעניני העולם.

אולם אף המתנסה ביסורי הגוף והנפש רח"ל אינו נפטר מחמת בן מלימוד התורה לג, וכמו שפסק הרמב"ם להדיא (הלכות ת"ת א ח) 'כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין'. ואין בריה בעולם שבידה להיפטר ולהשתמט

ביוצא בדבר כתב הרה"ק בעל התניא זי"ע (תורה אור וישב), שהנהגה 'הלל' בפשוטו הוא מלשון 'שבה' והילול, אכן יש לפרש עוד שהוא מלשון 'הארה' כמו שנאמר (איוב כט ג) 'בהלו נרו עלי ראשי', וכלומר מלשון 'גילוי' שמוציא את הדבר הטמון והמכוסה לאור עולם, ומבאר הבעל התניא כי אכן ב' משמעויות אלו שייכי להרדי, ובלשון קדשו 'וזה נמשך מזה, כי מחמת השבח שמשבחים את האדם במעלות ומדות שיש בו מעוררים את המעלות ומדות שבו לצאת מהעלם לגילוי'.

אשר על העדות - ע"י עסק התורה יינצל מן הייסורין בפרשתן (כו ב), 'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור', וברש"י, שרק טיפה הראשונה היוצאת מן הזית היתה כשרה למנורה (מנחות פו). לא, ביארו בה בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שהרי המנורה רומזת ל'תורה' (כ"ב כה:), ולכן היו סוחטים רק 'טיפה אחת' לצורך הדלקת המנורה (והיא הנסחמת בנקל מאד, בלא דוחק) - כי העוסק בתורה נפטר מכל מיני 'כתית', ולא יסבול יסורים,

שאי אפשר לאיש לשבח את זולתו, עתה כאשר פעם אחת בחיים משבחים מעט את האדם ונותנים לו עידוד וחיוק - גם זאת ברצונכם לעקור...

לא. אגב אורחא, כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"א עמו' קעה.), סגולה נפלאה לאדם לזכור את תלמודו, שבעת הלימוד יקשר מחשבתו עם משה רבינו, ויחשוב שהרי הוא מדבק את רוחו עם רוחו של משה ויזכה לזכירה בתורה. ובזה מבאר בלשון הפסוק ויקחו אליך - שבני ישראל יתקשרו עמך. אך עדיין כתית למאור - עדיין עליהם לעסוק בתורה מתוך יגיעה, ועם יגיעתם יתקשרו בך, וזה יועיל להם להעלות נר נר התורה הקדושה, לזיכרון לתמיד. סגולה נוספת ידועה משמיה של הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע (ילקוט מהרי"א, הובא בהיכל הריב"ש עמ' סט) שכ'סגולה לזכרון יבקש על כך במחשבתו בשעת קידוש בליל שב"ק בתיבות זיכרון למעשה בראשית, ויועיל לו לזכור את תלמודו.

לב. ועל דרך שאמרו בגמ' (עירובין נד.) 'חש בראשו יעסוק בתורה וכו', חש בכל גופו יעסוק בתורה, שנאמר (משלי ד כב) ולכל בשרו מרפא', וכשם שהתורה מביאה רפואה לעולם, כך היא פוטרת משאר מיני צער.

לג. כך מביא הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע את הדיבורים האחרונים שאמר זקנו (אבי אמו) הרה"ק השרף מקאצק זי"ע, 'כל מי שיניח ראשו בתורה, הריני ערב בעדו בזה ובבא, אך מי שהוא לייט'יש מטושטשים (והכוונה היא להולכים בטל בתואנות שונות ומשונות) יפול לנוקבא דתהומא רבה' עד כאן לשונו, ותוספת דברים אך למותר.

לד. הרה"ק ה'ישועות משה' מויז'ניץ זי"ע היה מדקדק בלשון שאנו מבקשים ב'ברכת החודש' (ומקורו ב'צלותיה דרב' ברכות טז): 'שתתן לנו חיים ארוכים, חיים של שלום, חיים של טובה, חיים של ברכה, חיים של פרנסה, חיים של חלוץ עצמות וכו', חיים של עושר וכבוד חיים, שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים', והנה בכל הבקשות אנו אומרים 'חיים של', אכן לגבי אהבת תורה ויר"ש אין מבקשים חיים של אהבת תורה, אלא חיים שתהא בנו אהבת תורה, וצריך ביאור שינוי הלשון.

אלא כי לא הרי אהבת תורה כשאר העניינים הנזכרים, וכגון לעניין עושר וכבוד, כי בוודאי יש חיים גם בלא עושר וכבוד, אלא שאנו מבקשים שבנוסף לעצם החיים נזכה גם לעושר וכבוד, משא"כ לגבי תורה - הרי חיים בלא תורה אינם חיים, על כן אנו מבקשים על חיים 'שתהא בנו' אהבת תורה... (כלומר שרק כך החיים נחשבים 'חיים', עם אהבת התורה). עפ"ז ביאר את תפילת דוד המלך ע"ה (תהילים קיח יז) 'לא אמות כי אחיה', ולכאורה הרי זה כפל הלשון בלא

קעו). והיינו שבימות המשיח תהיה הרחבה גדולה לישראל, כמאמרם (עירובין מג:) 'כיון דאתי משיחא הכל עבדים הן לישראל', ושוב לא יוכלו ללמוד תורה מתוך הדחק. והדברים נפלאים, שהרי הקב"ה מצטער בצרתן של ישראל, ככתוב (תהלים צא, טו) 'עמו אנכי בצרה', ואמרו (חגיגה טו:) 'בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי, ואעפ"כ מעדיף השי"ת יותר להצטער בצרתן של ישראל כביכול, כדי שיוכל להשתעשע בתורה שבני ישראל עוסקים מתוך הדחק.

**משנבנם** אדר יתרבו שמחות ושפע רב לו בבתי בני ישראל, ונוכה כולנו לרפואות וישועות, אורה ושמחה ושישון ויקר.



מחובה זו, ואדרבה אין לך חביב לפני המקום כת"ת הנלמד מתוך הדחק ויסורים, דמשתכחין בצערא דילהון ועסקין בחדוותא דקוב"ה, ובאותה שעה מתפאר השי"ת עם ישראל לפני הפמליא של מעלה<sup>לה</sup>. ועוד שלימוד התורה מתוך הדחק מסוגל להתקיים בידו, וכפי שאמרו במדרש זוטא (קה"ר ב ט) שהעיד שלמה המלך על עצמו 'תורה שלמדתי באף - נתקיימה לי'.

**פוק חזי כמה יקר בעיני ה'** לימוד התורה מתוך הדחק ויסורים, עד שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, וז"ל. ענין אריכות הגלות כל כך, אולי משום שחשוב מאד בשמים לימוד התורה בזמן הזה, שהוא בקושי ודוחק גדול ועול פרנסה המטרידים את האדם (שש"ק ח"ב

צורך, שאם אכן 'לא אמות' אזי 'אחיה', ומה צורך יש לבקש במפורש 'כי אחיה'. אלא, שכך התפלל דוד, לא אמות, אך איני מסתפק בחיים שאינם חיים, אלא כי אחיה בחיים האמיתיים. והפטיר, כי לפעמים קוברים בן אדם שהוא בן עשרים רק בהגיעו לשבעים שנה... הא כיצד, אחר שעזב את הישיבה בהיותו כבן עשרים חדל ללמוד, ומאז הוא מסתובב בעולם בלא חיות, עד מלאות ימיו ושנותיו כשהוא בן שבעים שנה... ולמדנו בדבריו, עד היכן החיוב על כל יחיד לעסוק בתורה ואפילו בעל ייסורים, שכשם שהחולה זקוק לרוח חיים ולנשימה כך הוא זקוק לסם החיים האמיתי...

**לה.** אמרו חז"ל (מנחות מט.) 'אין מחנכין את מזבח הזהב, אלא בקטורת הסמים של בין הערבים', וביאר הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ג) ד'קטורת' מלשון קשר היא, וקאי על הקשר בין יהודי לקונו, וקא משמע לן שהקשר עם הקב"ה מתחזק כשהיא שעת 'בין הערבים', מתוך טרדות ובלבולים, והאדם מתחזק וממשיך בעבודתו. יש שרמזו כן במנורה, שהיתה עשויה מלאכת אומן 'משוקדים' מלשון שקדים, והנה השקדים תחילתן מר וסופן מתוק (עי' מעשרות א ד), וזהו יופיו והדרו של בית המקדש, כי הקב"ה כביכול מתפאר בעבודת היהודי כשתחילתו מר... הא למה זה דומה לציור שהאדם תולה בביתו מחמת יופיו, כך כביכול מתפאר הקב"ה בבניו המקיימים מצוות ועוסקים בתורה מתוך הדחק.

בחור נכנס אל הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע והתאונן בפניו כי מר לו מאד, היות ולא התברך באהבת תורה. נענה לו ה'פני מנחם' ואמר, מה אעשה שנתברכתי ב'אהבת התורה'... כלומר, אף אני מיצר, אבל בהיפוך, כי הנני מיצר על כך שזכיתי כן לאהבת תורה, ומשום הא אין לי כ"כ זכיה להתייגע בתורה אף בלא חשק.

**לו.** פעם נענה הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע בעריכת שולחן בליל שב"ק, גילו לי תורה מן השמים ולא פירש... הדבר נשנה ביום השב"ק, ורק ברעווא דרעווין גילה, כתיב בפרשתן (כח יג) 'ועשית משבצות זהב', זאלסט זיי מאכן קאסטענעס פון גאלד - עשה לבניי תיבות מלאות זהב (משבצות היינו ריבוע, ותיבת ריבוע מתפרשת ג"כ כ'תיבה').

וכך אמר הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל בשם הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע, רבש"ע, תן לבניך עשירות, ואל תחשוש שזה יבטל אותם מעבודת ה', וראיה לדבר, שאילו הייתה העשירות מבטלתם מתורה ועבודה כבר היה היצה"ר 'מסדר' להם עשירות מזה זמן רב...